

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто особливості державної фінансової підтримки сільського господарства, проаналізовано її стан та перспективи розвитку

Ключові слова: державна фінансова підтримка, стратегія розвитку сільського господарства, бюджетна політика

Постановка проблеми. Державна фінансова підтримка сільського господарства є складовою державної координації ринкового механізму в аграрній сфері і через специфіку сільськогосподарського виробництва - найбільш стабільною підсистемою державного регулювання. Вона існувала за умов адміністративно-планової економіки, наявна практично в усіх зарубіжних державах з розвинутою ринковою економікою. Її форми та методи розвиваються паралельно зі зміною комплексу економічних відносин в аграрній сфері відповідно до трансформації аграрної політики.

Фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва є частиною інституційних засад державної фінансової підтримки аграрного сектора економіки, яка традиційно для України .

Система державної фінансової підтримки формувалась з врахуванням індустріально-аграрного типу відтворення ВВП, але спостерігається зменшення частки сільського господарства у ВВП: з 24 % (майже $\frac{1}{4}$) на початку аграрних реформ (1990-1991 рр.), до 10 % у 2005 р. та 7,6 % у 2012 р. Така тенденція характерна для розвинутих країн (Німеччина, Італія, Франція) частка сільського господарства у ВВП складає близько 3%, а у галузевій структурі нових індустріальних і пострадянських країн коливається в межах 6-10 %.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Засади бюджетного фінансування сільського господарства визначені в Законах України „Про державну підтримку сільського господарства України“, „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року“, а також у „Державній

цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року" та ін. Питання державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України та його бюджетної підтримки досить широко висвітлені в працях відомих вчених-аграрників: О. Бородіної, М.Дем'яненка, А.Діброви, С.Кваші, Ю.Лупенка, О.Могильного, Т.Осташко, О.Попової, Л.Тулуша [1-8] тощо.

За дослідженнями учених [2-6], у останні роки (2009-2012) сформувався певний інструментарій бюджетної підтримки, який характеризує спрямованість бюджетного фінансування за наступними напрямками: виробничі дотації товаровиробникам (пряма бюджетна підтримка в розрізі рослинництва та тваринництва); субсидії на придбання ресурсів (компенсація частини здійснених інвестицій (у рамках цільових програм, зокрема, будівництва ферм та тепличних комплексів тощо); стимулювання технічного переоснащення господарств агропромислового сектору, зокрема машинобудівною продукцією на основі лізингу; здійснення цінового регулювання аграрного ринку; підтримка окремих форм господарювання на селі – фермерства, кредитної кооперації, дорадництва; фінансування заходів щодо розвитку соціальної сфери; кредитування витрат аграрного сектора тощо.

Результати досліджень, здійснених у Національному науковому центрі „Інститут аграрної економіки”, свідчать про відсутність прямого зв'язку між рівнем бюджетного фінансування сільського господарства та виробництвом стратегічних видів продукції, на які спрямовується підтримка. Встановлено, що рівень підтримки недостатній для реальних потреб галузі та має тенденцію до скорочення (6,3 млрд грн у 2009 р., 5,7 млрд грн у 2010 р, 10,4 млрд грн у 2011 р., 8,6 млрд грн у 2012 р. і 3,5-4 млрд грн в прогнозі бюджету 2013 р.). Фактично виділяється менше 50% мінімальної потреби підтримки, оскільки в найближчі п'ять років необхідно виділяти 20 млрд. грн щорічно, щоб зробити аграрний сектор провідною бюджетоформуючою галуззю.

Суттєвою вадою фінансової підтримки є відсутність середньо- та довгострокових прогнозів розвитку галузі, на основі яких були б сформовані пріоритетні напрями бюджетної підтримки розвитку АПВ, до цього часу не

сформована концепція бюджетної підтримки та не визначена цільова її аудиторія. Мало уваги приділяється належному фінансовому контролю при залученні та використанні бюджетних коштів підприємствами.

Водночас, механізм бюджетної підтримки розвитку аграрної галузі знаходиться у стані перманентного реформування, оскільки сучасна правова база державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору все ще не забезпечує належного стимулювання виконання завдань аграрної політики, що вимагає поглиблення відповідних досліджень для вирішення вказаних проблем.

Ціль роботи. Державний вплив на економічні процеси в аграрному виробництві багатоаспектний, що обумовлено наявністю, з однієї сторони, широкого арсеналу методів його здійснення, а з іншої - об'єктів, на які він спрямований. Їх раціональне поєднання та ефективне використання вимагає дослідження стану та перспектив розвитку, що і є метою даної статті.

Виклад основного матеріалу. Загальна динаміка рівня бюджетних дотацій у структурі державної підтримки наведена на рис. 1. Як бачимо, за останні роки вона має тенденцію до спадання, і у 2011 році склала 22% рівня 2008 року, а решта коштів припадає на компенсаційні механізми ПДВ.

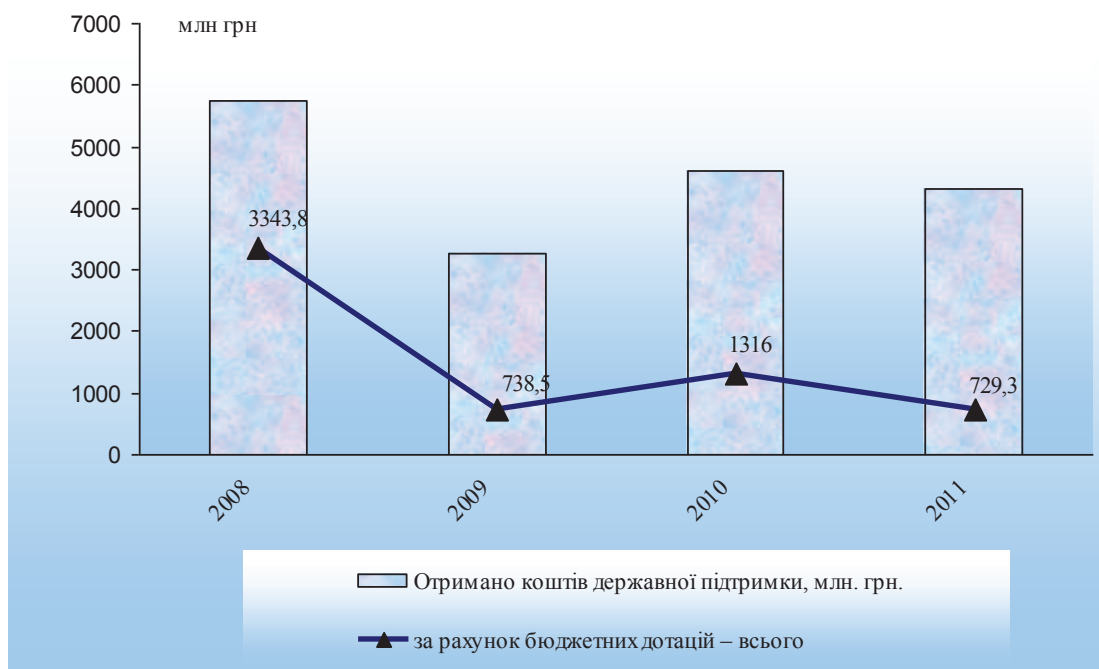

Рис. 1. Рівень бюджетних дотацій у структурі державної підтримки АПВ за 2008-2011 рр.

Причинами цього є диспаритет цін, вибірковість заходів підтримки, часта зміна програм та порядку їх розподілу, незавершеність і неконструктивність окремих заходів аграрної політики та механізмів державної підтримки сільського господарства. Разом з тим, органами державного фінансового контролю постійно виявляються факти неефективного та нецільового використання коштів майже за всіма напрямми фінансування.

Державна фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва нині спрямовується переважно на стимулювання виробництва продукції тваринництва. Підтримка галузі здійснюється через бюджетні програми “Державна підтримка галузі тваринництва”, Бюджетна тваринницька дотація”, “Часткове відшкодування суб’єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та підприємств з виробництва комбікормів”, але рівень фінансування вказаних програм досить низький.

Бюджетне фінансування галузі рослинництва характеризується виплатами на гектар з метою підтримки товаровиробників при здійсненні діяльності, що вимагає значного обсягу інвестицій та має тривалий період окупності капіталу (закладка садів, виноградників, хмільників, вирощування нерентабельних, але соціально важливих культур тощо). За останні роки рівень фінансування не перевищив 55% запланованих вкладень.

Проте, програми розвитку аграрного виробництва не пов’язуються з реальними показниками його розвитку, про що свідчать постійні зміни у виборі об’єктів фінансування та численних редакціях Порядків розподілу коштів на розвиток галузей і видів продукції.

На підтримку сільського господарства у 2012 р. було передбачено витратити 10,479 млрд. грн (65%) загального обсягу аграрного бюджету (15,243 млрд. грн), з них 9,044 млрд грн (90%) за рахунок спеціального фонду.

Загальні доходи Державного бюджету на 2013 рік визначені у сумі 361,51 млрд. гривень (на 28,7 млрд. більше доходів бюджету на 2012 рік), видатки - 410,66 млрд. гривень (на 52,7 млрд. більше видатків бюджету на 2012 рік). Видатки у розпорядженні Мінагрополітики на 2013 рік складають 8,3 млрд. грн.

(у тому числі 3,35 млрд. грн (42%) зі спеціального фонду), що на 100 млн.грн або на 30% менше бюджету 2012 р. У 2013 р. на видатки розвитку передбачено 1,4 млрд. грн, (17% аграрного бюджету), а у 2012 р. - 43% [1].

У порівнянні з 2012 роком у зв'язку зі значним дефіцитом фінансових ресурсів зменшено видатки за бюджетними програмами: “Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі” (більш ніж у 10 разів із 1,007 млрд грн. до 97 млн грн); “Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними” (з 1075,0 млн грн до 0,1 млн. грн). Передбачається, що фінансування сфери буде проводитися за рахунок залишків, які не були використано у 2012 році (біля 500-600 млн грн); - “Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу” (з 30 млн грн до 8,8 млн грн); фінансування досліджень, прикладних наукових та науково-технічних розробок, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням - до 117,5 млн.грн. проти 166 млн грн у бюджеті на 2012 рік.

Загалом видатки на розвиток агропромислового виробництва формуються, виходячи з фінансових можливостей бюджету, та мало кореспондують з реальними потребами розвитку аграрного сектору. Тому профільним міністерством пропонується перегляд бюджету у 2013 році з метою збільшення фінансування програм: на розвиток кооперативів, створення сімейних ферм, побудову овочесховищ та кредитні компенсації.

Досягнення стратегічних цілей державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства безпосередньо пов'язане із реалізацією заходів щодо удосконалення форм підтримки, механізмів розподілу та освоєння ресурсів бюджетного фінансування. Основними заходами досягнення стратегічних цілей державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору економіки є:

– формування комплексної законодавчо-нормативної бази для посилення стимулюючої ролі бюджетної підтримки. Захід передбачає насамперед визначення інституційного середовища та пріоритетів з метою: стабілізації і розвитку агропромислового виробництва, забезпечення продовольчої безпеки

та продовольчого забезпечення населення, захист вітчизняного товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках;

– посилення регулюючої функції державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства. Захід передбачає забезпечення принципів: стійкості – зобов'язання держави забезпечувати підтримку; адресності – державна підтримка надається безпосередньо товаровиробникам; гарантованості – зобов'язання по підтримці сільгоспвиробників, у тому числі за окремими напрямками; обмеженості – сума засобів, отриманих з бюджету, обмежена розмірами державного плану бюджету; рівнодоступності – усі форми господарювання мають рівне право на бюджетну підтримку); врахування міжнародних зобов'язань – здійснення державної підтримки відбувається з врахуванням зобов'язань, взятих Україною перед міжнародною спільнотою, передбачення двосторонніх зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;

- проведення моніторингу ефективності бюджетних програм за рядом ключових характеристик щодо розвитку форм господарювання, нарощування обсягів виробництва, формування вертикальної та горизонтальної інтеграції, насичення внутрішнього ринку та збільшення експорту, підтримки прибутковості та рентабельності за видами сільськогосподарських товаровиробників, виплат на гектар угідь, поголів'я тощо.

Висновки. Аналіз обсягів та спрямованості бюджетних програм підтримки розвитку агропромислового виробництва в останні роки свідчить, що чинна система фінансування зазнає впливу економічної кризи, характеризується хронічною недостатністю ресурсної бази, внаслідок чого виділені кошти не сприяють вирівнюванню та стабілізації стану об'єктів, на які вони спрямовані.

Мають бути розділені програми бюджетного фінансування, спрямовані на підтримку виробничої діяльності підприємств: придбання обігових засобів, техніки, племінних тварин, будівництво виробничих об'єктів тощо та на підтримку проектів державного масштабу: інвестиції у виробництво, переробку

та збут продукції, підтримку земельного, водного та лісового фондів, інноваційної та наукової діяльності, здешевлення вартості позичкових засобів та забезпечення стабільності аграрного ринку. Це дозволить здолати споживацькі тенденції при отриманні бюджетного фінансування та збільшити частку бюджетних коштів у джерелах фінансування, довівши її до оптимального розміру.

Література

1. Аграрний бюджет-2012: видатки скорочено на 2,26 млрд. грн. [Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.zerno.org.ua>].
2. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК: монографія [Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Скупий В.М. та ін.]; за ред. М.Я.Дем'яненка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 372 с.
3. Діброва А.Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика. - К. : ВПД „Формат”, 2008. – 488 с.
4. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. - К., 2009. - 352 с.
5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка/ Наукове видання К.: ННЦ „ІАЕ”, 2012, - 112 с.
6. Тулуш Л.Д., Радченко О.Д. Стратегічні напрямки підтримки розвитку агропромислового виробництва в Україні // Економіка АПК, 2012. - №10. – с. 81-90.
7. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація : наук. доп. / [О.М.Бородіна, В.М.Геєць, А.О.Гуторов та ін.]. – К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2012. – 56 с. [Електронний ресурс: Режим доступу: [//www.ief.org.ua/.../Nauk_dop_Borodina2011](http://www.ief.org.ua/.../Nauk_dop_Borodina2011)].

8. Яка модель агросектору необхідна Україні? І.Прокопа, О.Бородіна // «Дзеркало тижня», 2012. - №18. - 18.05// [Електронний ресурс. Джерело доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/yaka_model_agrosektoru_neobhidna_ukrayini-102318.html].

Аннотація. В статті розглянуті особливості державної фінансової підтримки сільського господарства, проаналізовано її стан та перспективи розвитку.

Ключові слова: державна фінансова підтримка, стратегія розвитку сільського господарства, бюджетна політика

Abstract. In the article the features of state financial support for agriculture and analyzes its condition and prospects.

Keywords: government financial support, the development strategy of agriculture, fiscal policy

УДК 658.8

Салука І.Я.,
старший викладач
Львівський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ МАРКЕТИНГОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Анотація. У статті розкрито організаційний механізм маркетингової концепції. З'ясовано важливість застосування маркетингової організаційної структури в діяльності підприємств.

Ключові слова: організація, організаційна структура, маркетингова концепція, маркетингова орієнтація.

Постановка проблеми. З переходом до ринкових відносин сільськогосподарські товаровиробники зіткнулися з багатьма труднощами. Головною з них стала проблема збуту продукції, які вимагають знання ринкової кон'юнктури, аналізу дій конкурентів, ціноутворення, вибору каналів реалізації та цілого ряду інших питань. Застосування маркетингу в умовах ринкових відносин стає об'єктивною необхідністю. Його роль визначається значимістю ринку збуту як вирішального фактора успіху товаровиробників. З цього випливає, що маркетинг являє собою не тільки одну з функцій ринку, але й основу для реалізації ефективної управлінської концепції.